

REKREASYONEL KISITLAYICILARIN BELİRLENMESİ: ANKARA HARİKALAR DİYARI PARKI ÖRNEĞİ

Hüseyin Samet AŞIKKUTLU*¹, Haldun MÜDERRİSOĞLU²

¹Bozok Üniversitesi Müh. Mim. Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Böl.- YOZGAT

²Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Böl. Beçi - DÜZCE

ÖZET

Bu çalışmada, kullanıcı özelliklerinin (sosyo-ekonomik özellikler ve alan kullanım alışkanlıkları) kısıtlayıcılar üzerinde etkili olup olmadığının belirlenmesi amacıyla Ankara'da bulunan Harikalar Diyarı Parkında 250 kullanıcıya anket uygulanmıştır. Kısıtlayıcıların ölçülmesinde beş noktalı Likert Ölçeği'nden faydalanılmış ve yapılan analizlerde altı kısıtlayıcı faktör grubu (alan yetersizliği, ekonomi, kalabalık, güvenlik, kullanım alışkanlıkları, içsel nedenler) tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, orta yaş kullanıcılar için uygun alanlar oluşturulması gerekmektedir. Farklı gelir grubundaki kullanıcıların beklentileri karşılanmalıdır. Deneyimli kullanıcıların ilgisini canlı tutacak organizasyonlar düzenlenmelidir. Bu kapsamda, kısıtlayıcıların saptanması kullanıcı memnuniyeti açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyon, Kısıtlayıcı, Kent Parkı, Ankara

DETERMINING OF THE RECREATIONAL CONFLICTS: CASE OF ANKARA HARİKALAR DİYARI PARK

ABSTRACT

In this study, 250 questionnaires were applied to the users of Harikalar Diyarı Park that located in Ankara with the aim of determining whether the characteristics of users (social-economic characteristics and land -use habits) are effective on conflicts or not. While measuring the conflicts five pointed Likert Scale was used and by the result of the analyses six conflicts factor groups (lack of the area, economics, crowded, security, using habits and internal reasons) were determined. According to findings obtained, convenient areas should be created for middle aged users. Expectations of users in different income groups should be met. The organizations which will keep the interests of the experienced users alive should be held. Within this scope, determining the conflicts in terms of user satisfaction is important.

Keywords: Recreation, Conflict, City Park, Ankara

1. GİRİŞ

Gün içerisinde kullanıcıların streslerini atabilecekleri ve doğa ile baş başa kalabilecekleri bir ortam sağlayan kent parklarında kısıtlayıcılar, kullanıcıların katılımını azaltabilmektedir. Dolayısıyla kent parklarındaki kısıtlayıcıların olumsuz etkilerinin giderilmesi amacıyla alınacak yönetim kararları ile kent parklarından en fazla şekilde faydalanılması sağlanabilir. Kısıtlayıcıların katılımı olumsuz etkileyeceği konusyla ilgili olarak; Crompton and Kim (2004) yaptıkları çalışmada kısıtlayıcıların etkisinin çok fazla olması durumunda katılımın azalacağını belirtmişlerdir. Dolayısıyla bu kısıtlayıcıların belirlenmesi ve ortadan kaldırılması için alınacak yönetim kararları ile kullanıcıların rekreasyonel deneyimlerinin kalitesinde artış olacağı beklenmektedir.

Kullanıcıların katılımı üzerinde olumsuz etkisi olan rekreasyonel kısıtlayıcıların belirlenmesi ile ilgili çalışmalar son 20 yılda artış göstermiştir (Crompton and Kim, 2004). Kısıtlayıcılarla ilgili çalışmalarda farklı yöntemler izlenmiştir. Örneğin; Crawford and Godbey (1987) yaptıkları çalışmada kısıtlayıcıları 3 grupta toplamıştır.

* Yazışma yapılacak yazar: sametasikkutlu@hotmail.com

Makale metni 18.03.2010 tarihinde dergiye ulaştırılmış, 27.04.2010 tarihinde basım kararı alınmıştır.

Bunlar; bireyin psikolojik durumunu ve tavrını içeren *içsel kısıtlayıcılar*, birbirlerinden farklı karakteristik özelliklerinin çatışmasından kaynaklanan *kişisel arası kısıtlayıcılar*, kişilerin serbest zamanlarını değerlendirme şekli ile ilgili taleplerle rekreasyonel faaliyetlerin ve alanların uyumsuzluğu sonucu oluşan *yapısal kısıtlayıcılar*dır. Walker and Virden (2005) yaptıkları çalışmada rekreasyonel kısıtlayıcıları 4 grupta toplamıştır. Bunlar; *doğal çevreye bağlı kısıtlayıcılar*, *sosyal çevreye bağlı kısıtlayıcılar*, *çevreye bağlı kısıtlayıcılar*, *yönetime bağlı kısıtlayıcılar*dır. Ayrıca Jackson (1988)'in yaptığı çalışmada rekreasyonel kısıtlayıcıları 2 grupta toplamıştır. Bunlar *içsel ve çevreden kaynaklanan kısıtlayıcılar*dır. İçsel kısıtlayıcıları; kişisel beceri, yetenek, bilgi ve sağlık problemleri olarak belirtmiştir. Çevreden kaynaklanan kısıtlayıcıları; parasızlık, zaman, ulaşım olarak belirtmiştir. Stodolska (1998) yaptığı çalışmada ise kısıtlayıcıların gruplanmasında farklılıklar görülmektedir. Çalışmada kısıtlayıcılar durağan ve değişken kısıtlayıcılar olarak gruplandırılmıştır. Bununla beraber kısıtlayıcıların olumsuz etkileri farklı toplum ve kültürlerde aynı etkiyi verebilmektedir. Örneğin Alexandris and Carroll (1997) yaptıkları çalışmada farklı rekreasyonel koşullarda ve farklı kültürlerde kısıtlayıcılarla ilgili yapılan çalışmalarda kısıtlayıcıların benzerlik gösterdiğini belirtmişlerdir. Rekreasyon alanlarında bulunan spor alanlarının katılım üzerinde önemli bir yeri olduğu ve spor alanlarının çeşitliliğinin kullanıcıların alana gelmesi açısından önemli olduğu söylenebilir. Bunun yanında spor alanlarının yetersizliği ya da yapısal eksiklikler neticesinde ortaya çıkan kısıtlayıcıların etkisiyle kullanıcıların alandan memnuniyetleri azalabilir. Benzer olarak Jackson (1988) yaptığı çalışmada spor ve rekreasyon alanlarında kısıtlayıcıların etkilerini incelemiştir. Diğer taraftan alandaki spor alanlarıyla beraber diğer aktivite ve kullanımların zaman içerisindeki fiyat artışının çok olmasının önemli bir kısıtlayıcı olduğu söylenebilir. Bununla ilgili olarak Crompton and Kim (2004) yaptıkları çalışmada zaman içinde fiyat artışının katılımı olumsuz etkilediği ve bunun önemli bir kısıtlayıcı olduğunu belirtmişlerdir.

Bu çalışmanın iki temel amacı vardır. Birincisi, Harikalar Diyarı Parkına gelen kullanıcıları etkileyen rekreasyonel kısıtlayıcıların belirlenmesi, ikincisi ise rekreasyonel faaliyetlere katılan kullanıcıların sosyo-ekonomik özellikleri ile alan kullanım alışkanlıklarının kısıtlayıcılar üzerine etkilerinin ortaya koymaktır. Bu amaçlarla aşağıdaki varsayımların doğruluğu araştırılmıştır.

Varsayım 1) Kullanıcıların sosyo-ekonomik özelliklerine göre kısıtlayıcılarda değişim olmaktadır.

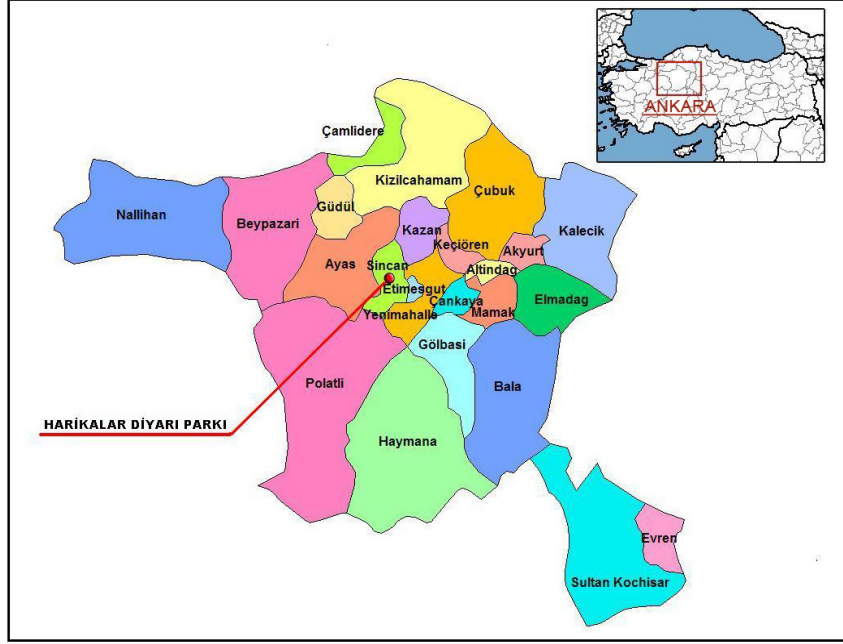
Varsayım 2) Kullanıcıların alan kullanım alışkanlıklarına göre kısıtlayıcılarda değişim olmaktadır.

2. MATERYAL VE METOT

Bu çalışmada Ankara Harikalar Diyarı Parkına gelen 250 kullanıcıyla yüz yüze görüşmeler şeklinde uygulanan anket hazırlanırken Alexandris and Carroll (1997), Crompton and Kim (2004) ve Müderrisoğlu vd. (2005)'nin çalışmalarından yararlanılmıştır. Uygulanan anket ile kullanıcıların faaliyetlere katılımlarında olumsuz etkisi olan kısıtlayıcıların belirlenmesi amaçlanmıştır. 100.000'den fazla kişinin kullandığı bir alanda 0,05 anlamlık düzeyinde %5'lik örnekleme hatası sebebi ile 250 kişiye anket uygulanmıştır (Baş, 2003).

2.1. Çalışma Alanı

Çalışma alanı olan Harikalar Diyarı Parkı Ankara İlinde, Sincan İlçesi sınırları içerisinde yer almaktadır (Şekil 2.1). Tesis içerisinde çok çeşitli rekreasyonel aktivitelerin bulunması yanı sıra çocuklar için kurulmuş Masal Adası oyun alanı, parkın hemen bitişiğinde bulunan Lunaparkın yanı sıra alanda restoran, birçok kafe ve dinlenecek gölgelik alan bulunmaktadır. Alanda belirtilen bu aktivite ve kullanım çeşitliliği sebebiyle kullanıcıların görüşlerinde farklılık olabileceği düşüncesiyle, anket çalışması hafta içi ve hafta sonu olmak üzere 2007 yılı Şubat-Aralık ayları içerisinde uygulanmıştır.

Şekil 2.1. Çalışma alanının konumu (Anonim, 2010)

2.2. Kullanıcı Özelliklerinin Belirlemesi

Alanda uygulanan anket soruları kapsamında; I. bölümde kullanıcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, aylık gelir durumu, iş durumu, alana kimle geldikleri, alana nasıl ulaştıkları, alana hangi sıklıkta geldikleri, alanda geçirdikleri zaman, hangi semtte yaşadıkları ve kaç yıldır Ankara’da yaşadıkları sorularına cevap alınmıştır. II. bölümde 24 sorudan oluşan kısıtlayıcıları belirlemeyi amaçlayan sorular sorulmuştur. 5 noktalı Likert ölçeğinden yararlanılmıştır. “1” etkisiz, “5” çok etkili olarak belirlenmiştir.

2.3. Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışmanın istatistiksel analizinde SPSS 11 programı kullanılmıştır. Ankette sorulan 24 adet kısıtlayıcı sorusu öncelikle Faktör Analizi kullanılarak faktör gruplarına ayrılmıştır. Faktörlerin güvenilirliğini ortaya koymak için Güvenilirlik Analizi yapılmıştır. Kısıtlayıcıların kullanıcı özellikleri (sosyo-ekonomik özellikler ve alan kullanım alışkanlıkları) ile etkileşimini ortaya koymak için tek yönlü Varyans Analizinden yararlanılmıştır. Ankette bulunan yaş, cinsiyet, eğitim durumu, aylık gelir durumu, iş durumu, yaşadığı ilçe, Ankara’da yaşama süresi ile ilgili soruları sosyo-ekonomik özellikler başlığı altında gruplanmıştır. Ayrıca anketteki kullanıcıların alana kimlerle geldiği, alana nasıl ulaştığı, alana geliş sıklığı, alanda geçirdiği zaman ile ilgili sorular alan kullanım alışkanlıkları başlığı altında gruplanmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Kullanıcı Özellikleri

Ankara Harikalar Diyarı Parkında yapılan anket çalışması sonucunda kullanıcıların sosyo-ekonomik yapıları incelenmiştir. Buna göre ankete katılanların %54’ü 20 yaşından küçük, %59’u erkek, %51’i lise mezunu, %33’ü 850- 1250 TL gelire sahip, % 60’ı öğrenci, % 41’i Sincan İlçesinde ikamet etmekte ve %34’ü 15 ile 25 yıl arasında Ankara’da yaşamaktadır. Ankete katılanların %73’ü Harikalar Diyarı Parkı’na arkadaşlarıyla gelmekte, %37’si parka yaya olarak ulaşmakta, % 34’ü yılda bir ve daha çok parkı ziyaret etmekte ve kullanıcıların %59’u iki saat ve üzerinde parkta zaman geçirmektedir.

3.2. Harikalar Diyarı Parkı Kullanıcı Kısıtlayıcıları

Bu çalışmada kısıtlayıcıların katılıma etkisi üzerine 24 adet kriter değerlendirilmiştir. Bu kriterleri açıklayabilmek için Faktör Analizinden yararlanılmıştır. Analiz sonucunda kriterler altı faktörde toplanmıştır. Bu faktörler etki derecelerine göre KFV (kullanım alışkanlıkları), KFIII (kalabalık), KFI (alan yetersizliği), KFII (ekonomi), KFVI (içsel nedenler), KFIV (güvenlik) olarak sıralanmaktadır. Tablo 1’de analiz verileri ve faktör grupları ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Tablo 1. Harikalar Diyarı Parkı kısıtlayıcı faktörleri

KISITLAYICI	KISITLAYICI A.O.	KFI	KFII	KFIII	KFIV	KFV	KFVI
Alanda yeterli sayıda aktivitenin bulunmaması	1,94	0,66					
Dinlenecek ve gölgelik alanların sayılarının yeterli olmaması	2,34	0,53					
Piknik alanlarının yeterli olmaması	2,02	0,68					
Spor alanlarının yeterli olmaması	2,17	0,79					
Sosyal ve kültürel etkinliklerin yeteri kadar düzenlenmemesi	2,25	0,74					
Çocuk oyun alanının yeterli olmaması	2,09	0,54					
Alana ulaşımın kolay olmaması	2,16		0,58				
Alana girişin sınırlandırılmaması	2,02		0,57				
Alana ulaşım giderinin yüksek olması	1,98		0,72				
Arkadaşlarının buradaki faaliyetlere katılmak istememesi	2,08		0,65				
Vakit bulamamak	2,27		0,75				
Maddi durumunun buradaki faaliyetleri gerçekleştirmeye yeterli olmaması	1,92		0,58				
Kalabalık nedeniyle yalnız kalamamak	2,02			0,75			
Sessiz yerler bulunmaması	2,14			0,73			
Alanın doğal olmaması	2,06			0,63			
Doğayla bütünleşememek	2,15			0,51			
Alan içerisinde çok fazla yasak ve kısıtlama bulunması	2,37			0,62			
Sağlık durumunun elverişli olmaması	1,72				0,48		
Emniyet ve güvenliğin yeterli olmaması	2,04				0,54		
Aydınlatmanın yeterli olmaması	1,91				0,68		
İnsanların ortak kullanım alanlarına gerekli önemi vermemesi ve korumaması	2,43					0,80	
İnsanların yasaklara uymamaları	2,44					0,81	
Tur ve gezilerin sık olarak düzenlenmemesi	2,01						0,77
Kültürel ve ahlaki yapının engellemesi	1,97						0,57
GENEL ARİTMETİK ORTA		2,11	2,01	2,13	1,87	2,44	1,97
ALFA		0,83	0,83	0,77	0,63	0,72	0,62
VARİANCE(%)		15	13	11	10	9	7

KFI: Alan yetersizliği; KFII: Ekonomi; KFIII: Kalabalık; KFIV: Güvenlik, KFV: Kullanım alışkanlıkları; KFVI: İçsel nedenler
Kısıtlayıcıların etki derecesi:1 “etkisiz”,5 “çok etkili

I. Faktör (alan yetersizliği) %15 varyansla açıklanmakta ve Cronbach's alpha'sı 0,83' dür. Hesaplanan alfa değeri bu faktörün yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir (Özdamar, 1999). I. Faktöre 6 adet kısıtlayıcı kriteri girmektedir. Bu kriterlerin ortak özelliği alan yetersizliği ile ilgili olmalarıdır. Bu faktörü oluşturan kriterlerden en etkilisi ise dinlenecek ve gölgelik alanların sayılarının yeterli olmamasıdır.

II. Faktör (ekonomi) %13 varyansla açıklanmakta ve Cronbach's alpha'sı 0,83' dür. Hesaplanan alfa değeri bu faktörün yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. II. Faktöre 6 adet kısıtlayıcı kriteri girmektedir. Bu kriterlerin ortak özelliği ekonomi ile ilgili olmalarıdır. Bu faktörü oluşturan kriterlerden en etkilisi ise vakit bulamamaktır.

III. Faktör (kalabalık) %11 varyansla açıklanmakta ve Cronbach's alpha'sı 0,77' dir. Hesaplanan alfa değeri bu faktörün oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. III. Faktöre 5 adet kısıtlayıcı kriteri girmektedir. Bu kriterlerin ortak özelliği kalabalık ile ilgili olmalarıdır. Bu faktörü oluşturan kriterlerden en etkilisi ise alan içerisinde çok fazla yasak ve kısıtlama bulunmasıdır.

IV. Faktör (güvenlik) %10 varyansla açıklanmakta ve Cronbach's alpha'sı 0,63' dür. Hesaplanan alfa değeri bu faktörün oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. IV. Faktöre 3 adet kısıtlayıcı kriteri girmektedir. Bu kriterlerin ortak özelliği güvenlik ile ilgili olmalarıdır. Bu faktörü oluşturan kriterlerden en etkilisi ise emniyet ve güvenliğin yeterli olmamasıdır.

V. Faktör (kullanım alışkanlıkları) %9 varyansla açıklanmakta ve Cronbach's alpha'sı 0,72' dir. Hesaplanan alfa değeri bu faktörün oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. V. Faktöre 2 adet kısıtlayıcı kriterleri girmektedir. Bu kriterin ortak özelliği kullanım alışkanlıkları ile ilgili olmalarıdır. Bu faktörü oluşturan kriterlerden en etkilisi ise insanların yasaklara uymamalarıdır.

VI. Faktör (içsel nedenler) %7 varyansla açıklanmakta ve Cronbach's alpha'sı 0,62' dir. Hesaplanan alfa değeri bu faktörün oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. VI. Faktöre 2 adet kısıtlayıcı kriteri girmektedir. Bu kriterlerin ortak özelliği içsel nedenler ile ilgili olmalarıdır. Bu faktörü oluşturan kriterlerden en etkilisi ise tur ve gezilerin sık olarak düzenlenmemesidir.

3.3. Harikalar Diyarı Parkı Kullanıcılarının Sosyo-Ekonomik Özellikleri ile Kısıtlayıcıların İlişkisi

Tablo 2' de kullanıcı özellikleri (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, aylık gelir durumu, iş durumu, yaşadığı ilçe, Ankara' da yaşama süresi) ile kısıtlayıcı faktörlerinin (alan yetersizliği, ekonomi, kalabalık, güvenlik, kullanım alışkanlıkları, içsel nedenler) tek yönlü Varyans Analizinde çıkan sonuçlar şu şekilde sıralanabilir:

Alan yetersizliği faktörü kullanıcı özelliklerinden yaş'a göre istatistiksel olarak farklılıklar göstermektedir. 31–40 yaş grubundaki kullanıcılar, alan yetersizliğinin rekreasyonel faaliyetlere katılımlarını diğer yaş gruplarına göre daha fazla kısıtladığını belirtmişlerdir. Alan yetersizliğinin 50 yaş ve üzerindeki kullanıcılar için en az etkili kısıtlayıcı olduğu saptanmıştır.

Kalabalık faktörü kullanıcı özelliklerinden cinsiyet'e göre istatistiksel olarak farklılıklar göstermektedir. Erkek kullanıcılar kalabalığın rekreasyonel faaliyetlere katılımlarını kadınlara göre daha fazla kısıtladığını belirtmişlerdir. Kalabalığın kadın kullanıcılar için en az etkili kısıtlayıcı olduğu saptanmıştır.

Alan yetersizliği, ekonomi, güvenlik faktörleri kullanıcı özelliklerinden aylık gelir durumuna göre istatistiksel olarak farklılıklar göstermektedir. 2250 TL ve üzerinde aylık geliri olan kullanıcılar alan yetersizliği, ekonomi, güvenliğin rekreasyonel faaliyetlere katılımlarını diğer gelir gruplarına göre daha fazla kısıtladığını belirtmişlerdir. Alan yetersizliğin 850–1250 TL arasında aylık geliri olan kullanıcılar için en az etkili kısıtlayıcı olduğu, ekonominin ve güvenliğin 500–850 TL arasında aylık geliri olan kullanıcılar için en az etkili kısıtlayıcı olduğu saptanmıştır.

Ekonomi faktörü kullanıcı özelliklerinden yaşadığı ilçeye göre istatistiksel olarak farklılıklar göstermektedir. Altındağ İlçesinde yaşayan kullanıcılar ekonominin rekreasyonel faaliyetlere katılımlarını diğer ilçelerde yaşayan kullanıcılar göre daha fazla kısıtladığını belirtmişlerdir. Ekonominin Yenikent İlçesinde yaşayan kullanıcılar için en az etkili kısıtlayıcı olduğu saptanmıştır.

Alan yetersizliği faktörü kullanıcı özelliklerinden Ankara’da yaşama süresine göre istatistiksel olarak farklılıklar göstermektedir. 5–15 yıldır Ankara’da yaşayan kullanıcılar alan yetersizliğinin rekreasyonel faaliyetlere katılmalarını diğer kullanıcılara göre daha fazla kısıtladığını belirtmişlerdir. Alan yetersizliği 15-25 yıldır Ankara’da yaşayan kullanıcılar için en az etkili kısıtlayıcı olarak görülmektedir.

Eğitim durumu ve iş durumu Tablo 2’de verilen anket verilerine göre, rekreasyonel alan kısıtlayıcısı olarak önem arz etmemektedir.

Tablo 2. Harikalar Diyarı Parkı kullanıcılarının sosyo-ekonomik özellikleri ile kısıtlayıcıların ilişkisi

KULLANICI ÖZELLİKLERİ		KFI	KFII	KFIII	KFIV	KFV	KFVI
YAŞ	<20	2,05	2,02	2,13	1,80	2,54	1,93
	21–30	1,96	1,92	2,00	1,81	2,27	1,83
	31–40	2,58	2,20	2,47	2,12	2,32	2,20
	41–50	2,52	2,59	2,43	2,39	2,43	2,50
	50>	1,33	1,00	1,80	1,67	0	1,00
	F	2,72*	1,42	1,22	1,09	0,70	1,44
CİNSİYET	Kadın	2,05	1,96	1,96	1,80	2,30	1,66
	Erkek	2,15	2,05	2,24	1,01	2,53	2,04
	F	0,57	0,60	5,32*	0,88	2,27	1,05
EĞİTİM DURUMU	Okur- yazar değil	0	0	0	0	0	0
	İlköğretim	2,51	2,12	2,31	2,29	2,83	2,45
	Lise	2,11	2,01	2,13	1,86	2,44	1,96
	Üniversite	2,00	1,98	2,06	1,77	2,36	1,83
	Lisansüstü	1,83	2,11	1,80	1,55	2,00	2,00
	F	1,99	0,16	0,60	2,17	1,21	2,26
AYLIK GELİR DURUMU (TL)	<500	2,49	1,95	2,34	1,89	2,43	2,23
	500–850	2,03	1,89	2,16	1,67	2,28	1,87
	850–1250	1,98	1,92	2,08	1,89	2,52	1,94
	1250–2250	2,04	1,93	1,98	1,83	2,38	1,94
	2250>	2,52	2,58	2,41	2,30	2,61	2,18
	F	3,02*	3,95**	1,42	2,53*	0,60	0,82
İŞ DURUMU	Çalışıyor	2,34	2,06	2,11	2,11	2,58	2,19
	Öğrenci	1,99	1,96	2,07	1,74	2,42	1,84
	Çalışmıyor	1,99	2,13	2,42	1,94	2,08	2,00
	Emekli	2,45	2,05	2,46	2,11	2,50	2,14
	F	2,54	0,25	1,10	2,54	0,97	1,95
YAŞADIĞI İLÇE	Sincan İlçesi	2,15	1,82	2,00	1,78	2,45	1,95
	Etimesgut İlçesi	2,07	2,15	2,11	1,99	2,40	2,14
	Yenimahalle İlçesi	2,06	2,07	2,10	2,15	2,48	1,79
	Keçiören İlçesi	1,85	2,01	1,97	1,97	2,08	1,96
	Altındağ İlçesi	3,17	2,78	2,80	2,44	2,50	2,50
	Çankaya İlçesi	2,08	2,12	2,12	1,68	2,46	1,82
	Mamak İlçesi	2,55	2,69	2,14	2,28	2,67	2,25
	Yenikent İlçesi	2,07	1,36	2,43	2,00	2,50	1,85
	Kazan İlçesi	0	0	0	0	0	0
	Gölbaşı İlçesi	0	0	0	0	0	0
	Ankara Dışı	1,67	2,28	3,14	1,78	2,83	1,87
F	1,53	2,03*	1,77	0,97	0,33	0,53	
ANKARA’DA YAŞAMA SÜRESİ	1–5 yıl arası	1,99	1,96	2,14	1,81	2,48	1,77
	5–15 yıl arası	2,33	2,19	2,20	1,84	2,41	2,08
	15–25 yıl arası	1,93	1,92	1,94	1,83	2,46	1,88
	25 yıl ve üzeri	2,19	1,82	1,95	2,06	2,23	1,94
	F	2,84*	1,44	1,41	0,35	0,24	1,18

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

KFI: Alan yetersizliği; KFII: Ekonomi; KFIII: Kalabalık; KFIV: Güvenlik

KFV: Kullanım alışkanlıkları; KFVI: İçsel nedenler

Kısıtlayıcıların etki derecesi: 1 “etkisiz”, 5 “çok etkili

3.4. Harikalar Diyarı Parkı Kullanıcılarının Alan Kullanım Alışkanlıkları ile Kısıtlayıcıların İlişkisi

Tablo 3’ de kullanıcı özellikleri (alana kimlerle geldiği, alana nasıl ulaştığı, alana geliş sıklığı, alanda geçirdiği zaman) ile kısıtlayıcı faktörlerinin (alan yetersizliği, ekonomi, kalabalık, güvenlik, kullanım alışkanlıkları, içsel nedenler) tek yönlü Varyans Analizinde çıkan sonuçlar şu şekilde sıralanabilir.

Ekonomi, güvenlik, içsel nedenler faktörleri kullanıcı özelliklerinden kullanıcıların alana nasıl ulaştığına göre istatistiksel olarak farklılıklar göstermektedir. Arabayla alana ulaşan kullanıcılar ekonomi, güvenliğin rekreasyonel faaliyetlere katılımlarını diğer şekilde alana ulaşan kullanıcılara göre daha fazla kısıtladığını belirtmişlerdir. Bisikletle alana ulaşan kullanıcılar içsel nedenlerin rekreasyonel faaliyetlere katılımlarını diğer şekilde alana ulaşan kullanıcılara göre daha fazla kısıtladığını belirtmişlerdir. Ekonominin bisikletle alana ulaşan kullanıcılar için en az etkili kısıtlayıcı olduğu, güvenlik ve içsel nedenlerin otobüs-minibüsle alana ulaşan kullanıcılar için en az etkili kısıtlayıcı olduğu saptanmıştır.

Alan yetersizliği, kalabalık, güvenlik ve içsel nedenler faktörleri kullanıcı özelliklerinden kullanıcıların alana geliş sıklığına göre istatistiksel olarak farklılıklar göstermektedir. Haftada bir ve daha çok alana gelen kullanıcılar alan yetersizliğinin rekreasyonel faaliyetlere katılımlarını diğer sıklıkta alana gelen kullanıcılara göre daha fazla kısıtladığını belirtmişlerdir. Ayda bir ve daha çok alana gelen kullanıcılar kalabalığın rekreasyonel faaliyetlere katılımlarını diğer sıklıkta alana gelen kullanıcılara göre daha fazla kısıtladığını belirtmişlerdir. Her gün alana gelen kullanıcılar güvenlik ve içsel nedenlerin rekreasyonel faaliyetlere katılımlarını diğer sıklıkta alana gelen kullanıcılara göre daha fazla kısıtladığını belirtmişlerdir. Alan yetersizliğinin yılda birden az olarak alana gelen kullanıcılar için en az etkili kısıtlayıcı olduğu saptanmıştır.

Kalabalık, güvenlik ve içsel nedenlerin yılda bir ve daha çok olarak alana gelen kullanıcılar için en az etkili kısıtlayıcı olduğu saptanmıştır.

İçsel nedenler faktörü kullanıcı özelliklerinden kullanıcıların alanda geçirdiği zamana göre istatistiksel olarak farklılıklar göstermektedir. Bir – iki saat arası alanda zaman geçiren kullanıcılar içsel nedenlerin rekreasyonel faaliyetlere katılımlarını diğer kullanıcılara göre daha fazla kısıtladığını belirtmişlerdir. İçsel nedenlerin yarım saatten az olarak alanda zaman geçiren kullanıcılar için en az etkili kısıtlayıcı olduğu saptanmıştır.

Kullanıcıların alana kimlerle geldiği Tablo 3’de verilen anket verilerine göre, rekreasyonel alan kısıtlayıcısı olarak önem arz etmemektedir.

Tablo 3. Harikalar Diyarı Parkı kullanıcılarının alan kullanım alışkanlıkları ile kısıtlayıcıların ilişkisi

KULLANICI ÖZELLİKLERİ		KFI	KFII	KFIII	KFIV	KFV	KFVI
ALANA KİMLERLE GELDİĞİ	Aile	2,13	2,09	2,29	2,08	2,39	2,17
	Arkadaş	2,14	2,05	2,12	1,82	2,45	1,94
	Yalnız	1,57	2,17	2,03	2,39	2,58	1,50
	F	1,01	0,06	0,68	2,09	0,11	1,69
ALANA NASIL ULAŞTIĞI	Araba	2,29	2,23	2,22	2,16	2,64	2,22
	Yaya	2,11	1,80	2,01	1,79	2,44	1,91
	Otobüs-Minibüs	1,96	2,03	2,11	1,69	2,27	1,78
	Bisiklet	2,75	1,50	2,00	2,00	2,17	3,00
	Motosiklet	0	0	0	0	0	0
	F	1,89	2,87*	0,67	3,44*	1,29	3,37*
ALANA GELİŞ SIKLIĞI	Yılda Birden Az	1,75	2,02	2,24	1,88	2,77	1,95
	Yılda Bir ve Daha Çok	1,90	1,88	1,87	1,64	2,18	1,71

	Ayda Bir ve Daha Çok	2,28	2,09	2,28	1,90	2,45	2,08
	Haftada Bir ve Daha Çok	2,31	2,11	2,25	2,05	2,62	2,08
	Her gün	2,24	2,00	2,14	2,48	2,73	2,65
	F	3,10*	0,63	2,44*	2,82*	2,12	3,11*
ALANDA GEÇİRDİĞİ ZAMAN	Yarım Saatten Az	1,50	1,54	1,10	1,67	2,62	1,25
	Yarım Saat –Bir Saat Arası	1,82	1,73	2,06	2,02	2,69	1,73
	Bir – İki Saat Arası	2,28	2,21	2,27	1,96	2,60	2,23
	İki Saat ve Üzeri	2,07	1,95	2,08	1,81	2,32	1,87
	F	1,94	2,18	2,61	0,61	1,34	2,98*

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

KFI: Alan yetersizliği; KFII: Ekonomi; KFIII: Kalabalık; KFIV: Güvenlik

KFV: Kullanım alışkanlıkları; KFVI: İçsel nedenler

Kısıtlayıcıların etki derecesi:1 “etkisiz”, 5 “çok etkili”

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Harikalar Diyarı Parkında yapılan bu çalışmada, kullanıcı özelliklerine (sosyo-ekonomik özellikler ve alan kullanım alışkanlıkları) bağlı olarak rekreasyonel kısıtlayıcılarda değişim olduğu saptanmıştır. Çalışmanın sonucunda elde edilen verilere göre; en fazla etkili kısıtlayıcı faktör grubu kullanım alışkanlıkları iken en az etkili olan faktör grubu güvenlidir. Çalışmada kullanıcıların yaşı alan yetersizliği üzerinde etkilidir. Genç kullanıcılarla 30–50 yaş arasındaki kullanıcılar alan yetersizliğini etkili bulmaktadırlar. Burada ilgi çekici sonuç 21–30 yaşın alan eksikliğini diğer yaş gruplarına göre daha etkisiz bulmasıdır. Bilindiği üzere alan daha çok küçük yaş grubu kullanıcılar için tasarlanmıştır. Bu nedenle alana gelen çocukların ve çocuk sahibi olma potansiyeli yüksek kullanıcıların bu faktörü etkili bulmaları doğaldır.

Cinsiyetin kısıtlayıcılar üzerine etkisiyle ilgili olarak birçok çalışma yapılmıştır. Buna Jackson and Henderson (1995), Raymore et al. (1994), Kinnaird (1994), Annett et al. (1995)’in yaptıkları çalışmalar örnek olarak gösterilebilir. Kinnaird (1994), Annett et al. (1995)’ in yaptıkları çalışmada; kısıtlayıcıların etkilerinden dolayı erkek ve kadınların rekreasyonel faaliyetlere katılımlarının farklılık gösterdiğini belirtmişlerdir ve planlama kararları alınırken her iki grubunda ayrı ayrı düşünülmesi gerektiğini saptamışlardır. Benzer olarak yapılan bu çalışmada erkek kullanıcılar kalabalığın rekreasyonel faaliyetlere katılımlarını kadınlara göre daha fazla kısıtladığını belirtmişlerdir. Çalışmanın başında kadınların kalabalıktan erkeklere oranla daha fazla sorun yaşayacağı düşünülürken durum tam tersi olarak belirlenmiştir. Bunun sebebini, kadınların sosyalleşme beklentilerinin erkeklere göre daha fazla olması şeklinde açıklamak mümkündür.

Kullanıcıların gelir durumları kısıtlayıcılar içinde en fazla etkili olan özelliktir. Görüldüğü üzere en yüksek gelire sahip kullanıcıların belirlenen tüm kısıtlayıcılardan etkilendiği görülmektedir. Bu sonuç daha önceki çalışmalardan farklıdır. Örneğin Johnson et al. (2001)’nin açık rekreasyon alanlarında yaptıkları çalışmada kullanıcıların az paralarının olmasının kullanıcıları etkileyen başlıca kısıtlayıcı olduğunu belirtmiştir. Buradan çıkarılacak sonuç alanın yüksek gelir grubundaki kullanıcılara uygun olmadığıdır. Hatta bu kullanıcıların ödedikleri paraların karşılığını alamadıklarını düşündükleri dahi söylenebilir. Altındağ İlçesinden gelen kullanıcıların ekonomik kısıtlayıcı faktörünü diğer kullanıcılara oranla daha etkili bulmalarını ise, ilçenin alana olan uzaklığından kaynaklı maliyet artışı ve genelde gelir durumu düşük kişilerin yaşadığı bir yer olması neden olarak gösterilebilir. Kullanım alışkanlıkları ile kısıtlayıcılar karşılaştırıldığında, alana ulaşım şekli ile geliş sıklığı en fazla etkili kullanıcı özelliğidir. Buradan da anlaşılacağı üzere kullanıcıların ulaşım şekline bakarak alan yönetim kararlarına yön vermek mümkün olabilecektir. Örneğin alana herhangi bir araç ile gelen kullanıcılar alanın kullanım maliyetlerinin düşük olmasını beklemektedir. Diğer taraftan kendine ait bir ulaşım aracı ile alana gelen kullanıcılar alandan daha fazla güvenlik beklemektedirler. Crompton and Kim (2004)’in

yaptığı çalışmayla benzer olarak bu çalışmada da alan deneyimi fazla olan kullanıcıların kısıtlayıcılardan daha fazla etkilendiği görülmektedir. Rekreasyonel kısıtlayıcılar ile ilgili olarak doğruluğunu araştırdığımız, “kullanıcıların sosyo-ekonomik özellikleri ve alan kullanım alışkanlıklarına bağlı olarak rekreasyonel kısıtlayıcılar da değişim olduğu” varsayım’ı yapılan bu çalışma ile doğrulanmıştır.

Sonuç olarak; Ankara Harikalar Diyarı Parkı’nda

- 20–30 yaşlar arasındaki kullanıcılar içinde uygun alanlar oluşturulmalı
- Yüksek gelir grubunun beklentilerine de cevap verecek kullanımlar oluşturulmalı
- Gelir durumu düşük ve alandan uzak semtlerde yaşayan kullanıcıların ulaşım ve kullanım maliyetleri düşürülmeli
- Alanda zaman içerisinde, deneyimli kullanıcıların ilgisini canlı tutacak organizasyonlar yapılmalı
- Erkek kullanıcıların kalabalıktan kaynaklı rahatsızlıklarının temel nedenleri araştırılarak uygun önlemler alınmalıdır.

KAYNAKLAR

- Alexandris, K. and Carroll, B. 1997. Demographic Differences in the Perception of Constraints on Recreational Sport Participation: Results From a Study in Greece. 16: 107–125.
- Annett, S., Dabrowski, C. and Robertson, R.A. 1995. Motivations and Constraints to Spring Break Travel: A Cross Gender. Proceedings of the 1995 Northeastern Recreation Research Symposium. New York. 217–221.
- Anonim 2010. <http://www.turkiyerehberi.gen.tr> (alıntının yapıldığı tarih:12.04.2010)
- Baş, T. 2003. Anket, Seçkin Kitapevi, Ankara. sy 222.
- Crawford, D.W. and Godbey, G. 1987. Reconceptualizing Barriers to Family Leisure. Leisure Sciences. 9: 119–127.
- Crompton, J. L. and Kim, S. S. 2004. Temporal Changes in Perceived Constraints to Visiting State Parks. Journal of Leisure Research. 36(2): 160–182.
- Jackson, E. L. 1988. Leisure Constraints: A Survey of Past Research. Leisure Sciences. 10: 203–215.
- Jackson, E. and Henderson, K. 1995. Gender-Based Analysis of Leisure Constraints. Leisure Science. 17: 31–51.
- Johnson, C. Y., Bowker, J. M. and Cordell, K. 2001. Outdoor Recreation Constraints: An Examination of Race, Gender, and Rural Dwelling. Southern Rural Sociology. 12: 111–133.
- Kinnaird, V. and Hall, D. 1994. Tourism: A Gender Analysis. Chichester, England: John Willey and Sons.
- Müderrisoğlu, H., Kutay, E. L. ve Örneği Eşen, S. 2005. Kırsal Rekreasyonel Faaliyetlerde Kısıtlayıcılar. Ankara Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi. Cilt:11 Sayı:1, sf 40–44. Düzce.
- Özdamar, K. 1999. Paket Programlar ile İstatistiksel Veriler Analizi. Kaan Kitapevi. Eskişehir.
- Raymore, L., Godbey, G. and Crawford, D. 1994. Self-Esteem, Gender and Socioeconomic Status: Their Relation to Perceptions of Constraint on Leisure Among Adolescents. Leisure Sciences. 15: 291–307.
- Stodolska, M. 1998. Assimilation and Leisure Constraints: Dynamics of Constraints on Leisure in Immigrant Populations. Journal of Leisure Research. 30: 521–551.
- Walker, G. J. and Virden, R. J. 2005. Constraints on Outdoor Recreation. In E. L. Jackson (Ed.), Constraints to Leisure (pp. 201–219). State College, PA: Venture Publishing.